

Hvordan disponere talen eller prædikenen?

Af regionsleder i Indre Mission, Kurt Kristensen

Vi er forskellige som forkyndere. Nogle af os kan ikke undvære en disposition. Andre af os tror, vi klarer os bedst uden. Men det er vigtigt i forberedelsen af en prædiken eller en forkyndende tale at arbejde med dens opbygning og disposition. Hvad skal med, hvad skal ikke med? Og hvorfor? Begrundelsen for dette forberedelsesarbejde er at fastholde prædikenen budskab, at modarbejde evt. vildskud og at undgå, at den breder sig over for mange temaer.

Dispositionen skal klargøre dit budskab

Den gode prædiken har et budskab og et mål, som den forfølger fra begyndelse til slutning. Dispositionen er et godt redskab til dette.

Det er ikke sådan, at dispositionen skal ligge klar og færdig, før du kan begynde på selve prædikenen. Den er ikke et statisk redskab, men et redskab, der også undervejs kan udvikle sig og formes af den prædiken, du er ved at forberede. Dispositionen er ikke til for sin egen skyld, men for, at forkyndelsen kan nå sit mål.

Forkyndelse ud fra en bibeltekst

Du sidder med en tekst, du skal forkynde over. Måske er det søndagens prædiketekst. Eller du er blevet spurgt om at forkynde over en tekst ved et møde. Hvordan skal du nu bygge din prædiken eller tale op? Hvilke punkter skal den indeholde? Jeg vil foreslå følgende proces i dit arbejde med dispositionen:

Læs teksten igennem nogle gange. Begynd gerne nogle dage (eller uger) i forvejen. Bed for dit arbejde med teksten og din formidling af tekstens budskab. Bed for de mennesker, du skal forkynde for, og for dig selv i dette arbejde.

Prøv at finde ind til hjertet af teksten. Hvad er dens budskab? Hvad siger teksten om mennesker? Om Gud – Faderen, Sønnen og Helligånden? Om troen og livet? Taler teksten lov/ krav? Eller evangelium/ gave? Hvad siger teksten dig? Hvor berører den noget i dit liv? Hvad tror du, den vil sige til de mennesker, du skal forkynde for? Og hvad har de brug for at høre?

1. *Har du fundet hjertet i teksten, så lad også det være hjertesagen i din prædiken eller andagt.* Hold fast i, at det er dette, du vil have sagt. Prøv at tænke og bede over det! Prøv derefter at formulere det. Punktvist eller med nogle sætninger. Måske skal du genfortælle teksten og fremhæve dens budskab og centrum.
2. *Derefter må du sætte flere ord på.* Hvad er budskabet, og hvad vil teksten sige om pointen? Hvordan siger den det? Og hvordan ser du, at det er dette, teksten vil forkynde? Vær opmærksom på, om du er ved at udfolde noget, som står centralt i trosbekendelsen eller den kristne etik. Måske finder du et eller to andre bibelvers, der sætter perspektiver på budskabet.

3. *Prøv nu at tænke budskabet ind i tilhørernes situation og liv.* Hvad vil teksten sige til dem ...

- i deres alder/ livssituation/ tjeneste?
- som mennesker, der lever i nutiden?
- som syndere, der fristes og falder?
- som værdifulde skabninger, der er elsket af Gud?

Altså: Hvad er på spil i tilhørernes liv, som gør tekstens budskab vigtigt for dem? Sæt nogle få punkter op på dette. Eller prøv at formulere det som en forkyndelse, mundtligt eller skriftligt.

Rækkefølgen

Nu har du en vigtig del af din prædiken, nemlig punkterne 1, 2 og 3. Du kan i begyndelsen bruge dem i denne rækkefølge. Når du har mere erfaring, kan du eksperimentere med at bytte rundt på fx 1 og 2, så prædikenen bliver mindre forudsigelig.

Vælger du rækkefølgen: 1) Hjertet i teksten, 2) budskabet formuleret skarpt eller i et par perspektiver, 3) budskabet gjort aktuelt og nærværende for tilhøreren, så har du på god vis taget udgangspunkt i bibelteksten.

Andre gange ønsker du måske at tage udgangspunkt i tilhøreren, fordi der er en situation, der presser sig på. Eller i et hovedtema, som du skal prædike over. Og så kommer bibelteksten først ind i anden omgang. Her skal du passe på, at dit arbejde med bibelteksten ikke kommer til at gå ud på at tilpasse teksten til den situation, du har set hos tilhøreren. Altså at du presser teksten til at sige noget bestemt, men at bibelteksten altid får lov at tale på sine egne betingelser, så vi hører dens budskab.

Prøv nu at genfortælle de tre punkter, vi har sat op. Hænger de sammen? Og hvad mangler du så?

Er der et billede, du er kommet til at tænke på undervejs? Eller et eksempel fra dit eget liv med Gud? Et bibelord eller en kort bibelfortælling fra et andet sted i Bibelen, der kan supplere? Eller et billede?

Indledning og afslutning

Nu mangler du stadig indledning og afslutning. Prædikenen hoveddel må ikke fylde mere, end at der også er plads til at komme godt i gang og at få sluttet godt af.

Indledningen må ikke være for tung. Her skal du have tilhørerne med dig. Og gerne vise, at du nu er til stede hos dem. Har du en oplevelse med tilhørerne, som peger frem mod prædikenen tema? Er der en aktuel begivenhed, som alle kender til, der også kan lede ind i prædikenen? Eller en erfaring, som du ved, en eller flere tilhørere er optaget af lige nu? Eller skal de som indledning have at vide, hvad dit budskab er, og hvad det har gjort ved dig?

Afslutningen skal følge op på talen eller prædikenen. Den må ikke føre tilhørerne væk fra dit budskab, men skal hjælpe dem til at huske det, tage imod det og leve i det. Vil du derfor ride hovedpointen ganske kort op igen? Eller kort pege på et par konsekvenser for livet som kristen? Række en afbalanceret appel til troen og tjenesten? Pege på Gud, så prædikenen munder ud i en tak til ham?

Forkyndelse ud fra et tema

Her har du aftalt med et mødefællesskab, at du vil udfolde et bestemt tema i din forkyndelse.

Begynd arbejdet i god tid med bøn, eftertanke og læsning af relevante tekster fra Bibelen og anden god litteratur.

- A. Prøv at finde svaret på spørgsmålet: Hvad er budskabet, der skal formidles? Hvor ligger centrum? Hvad har du selv på hjerte med dette tema?

Overvej det med baggrund i Bibelens budskab i sin helhed, ud fra tilhørernes situation, ud fra hvad du selv brænder for, og ud fra hvad mødestedet har bedt dig om. Det er vigtigt at indsnævre budskabet til én kerne, som skal formidles ved det møde.

- B. Overvej dernæst, hvordan du får denne kerne frem i forkyndelsen? Med andre ord: Hvad er det, du skal have sagt først? Hvordan kan du fremme tilhørernes forståelse og modtagelse af budskabet?

Tænk i form – noget med billeder, symboler, en oplevelse du har haft med temaet, et eksempel fra bibelhistorien, måske en kort samtale ved bordene ...

Tænk i indhold – hvad er det, der nødvendiggør dette tema? Hvad er den bibelske baggrund for temaet? Er det forhold hos Gud, hos mennesket eller i tiden, der er forudsætningen for temaet?

I dit arbejde med dispositionen tænker du over A, før du overvejer B. Men i selve din forkyndelse handler B om det, der kommer før A. Dernæst følger C:

- C. Hvad er konsekvensen af temaet og budskabet?

Tænk hoved: Hvad er det, jeg skal tro, tænke og mene om dette?

Tænk hjerte og liv: Hvordan skal dette præge min relation til Gud og til andre mennesker? Og mit forhold til mig selv, min bekymring kontra fred, min synd kontra lydighed, min optagethed af livet her og nu kontra mit håb?

- D. Resumé, hvor du vender tilbage til kernen i budskabet. Kort fortalt: hvad var det, du ville sige? Hvad er det, tilhørerne skal tage med sig?

Jeg lægger altså op til, at din arbejdsproces følger trinene $A \rightarrow B \rightarrow C \rightarrow D$. Men at din forkyndelse over temaet følger denne rækkefølge: $B \rightarrow A \rightarrow C \rightarrow D$.

Når du har fulgt denne rækkefølge i din forkyndelse, kan du en anden gang prøve at vende om på rækkefølgen af nogle af punkterne, blot du selv holder styr på, hvad der faktisk følger af hvad, så du ikke bytter om på kerne og forudsætning eller konsekvens. At vende lidt rundt på rækkefølgen kan skabe effekter af overraskelse, udfordre tanken og imødegå det forudsigelige.

Guds fred over forkyndelses-arbejdet!